บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพปัญหา

การซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญมากที่สุดในปัจจุบันนี้ซึ่งต้องอาศัยการค้าระหว่างประเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าระหว่างประเทศอยู่กันคนละประเทศมีภาษาวัฒนธรรมสภาพสังคม ตลอดจนระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน อีกทั้งสินค้าที่ซื้อขายยังต้อง ถูกขนส่งจากประเทศของผู้ขายข้ามพรมแดนไปยังประเทศผู้ซื้อ การซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศจึงมีลักษณะแตกต่างจากการซื้อขายสินค้าภายในประเทศอย่างมาก โดยสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศเป็นสัญญาหลักที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายในแง่ของสิทธิและหน้าที่ตามสัญญาและมีสัญญาอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น สัญญาขนส่ง สัญญาประกันภัยและสัญญาที่เกี่ยวข้องกับการชำระเงินค่าสินค้าระหว่างประเทศ เป็นต้น ทำให้ในทางปฏิบัติศาลไทยต้องปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นกฎหมายภายในกับข้อพิพาทเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ จึงส่งผลให้เกิดปัญหาใน การปรับใช้กฎหมายเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยนั้นมุ่งใช้กับการซื้อขายสินค้าภายในประเทศเป็นหลัก โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศจะอาศัยบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในบรรพ 3ลักษณะ 1 ว่าด้วยการซื้อขายมาปรับใช้เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น แต่บทบัญญัติดังกล่าวมีเจตนารมณ์มุ่งใช้กับการซื้อขายสินค้าภายในประเทศเท่านั้น ดังนั้นเมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาปรับใช้จึงเกิดปัญหาเรื่องความไม่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ

กรณีของคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย"[1] ก็เป็นอีกข้อพิพาทหนึ่งที่ไม่มีกฎหมายมารองรับกับธุรกรรมทางการค้าระหว่างประเทศ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นและมีการนำคดีขึ้นมาสู่ศาล ในทางปฏิบัติศาลไทยก็ยังปรับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นทั้งๆ ที่เป็นกฎหมายที่มุ่งใช้กับการซื้อขายภายในประเทศเป็นหลัก จึงไม่เป็นที่

---

[1] *ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 บัญญัติว่า* "เหตุใดๆ อันเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้จะต้องประสบเหตุนั้น จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น"

ยอมรับของนักลงทุนชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย นอกจากนี้ แม้จะพยายามออกกฎหมายพาณิชย์ในรูปของพระราชบัญญัติต่างๆ มารองรับการเปลี่ยนแปลงของการทำธุรกรรมทางพาณิชย์ทั้งในประเทศ และธุรกรรมทางพาณิชย์ระหว่างประเทศ แต่กฎหมายเหล่านี้ก็ยังมีหลายประการที่ยังไม่สามารถสร้างความยุติธรรมให้กับธุรกรรมระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้าหรือระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภคได้ อย่างมีประสิทธิภาพ สถานการณ์เช่นนี้นับว่าเป็นจุดอ่อนของระบบกฎหมายในเรื่องของคำนิยามของ คำว่า "เหตุสุดวิสัย" ของประเทศไทยที่ไม่สอดคล้องกับประเพณีปฏิบัติในทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้การกำหนดเงื่อนไขและข้อตกลงทางการค้าในสัญญาการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศระหว่างคู่สัญญาต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่างประเทศและใช้อนุญาโตตุลาการของต่างประเทศ ทำให้พ่อค้าหรือนักธุรกิจชาวไทย ไม่ได้รับความเป็นธรรมและเสียเปรียบอย่างมากเมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้น

ศาลไทยได้พิจารณาตีความคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ไว้แคบมากไม่ครอบคลุมถึงกรณีที่เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ[2] และกรณีที่การชำระหนี้เกิดความยากลำบากอย่างมาก (Hardship) ที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติการชำระหนี้ของคู่สัญญาเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุแห่งหนี้ตามสัญญาได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรที่จะศึกษาถึงสภาพปัญหาและมาตรการทางกฎหมายในเรื่องของคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ของประเทศไทยในเชิงเปรียบเทียบกับต่างประเทศ เพื่อนำผลของการศึกษามาเสนอเป็นแนวทางในการตีความขยายคำนิยามของ คำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามกฎหมายไทยให้มีมาตรฐานเทียบเท่าหลักกฎหมายสากล

1.2 วัตถุประสงค์

(1) เพื่อศึกษาที่มาของสภาพปัญหา หลักเกณฑ์ ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายพาณิชย์ที่เกี่ยวกับคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ของประเทศไทย

---

[2] คำพิพากษาฎีกาที่ 9147/2544 "ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 8 เหตุที่จะถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยนั้นจะต้องเป็นเหตุที่เกิดขึ้นโดยไม่ใช่ความผิดของบุคคลนั้นและต้องเป็นเหตุที่ไม่สามารถป้องกันได้ แม้ผู้ประสบเหตุนั้นจะได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้วจำเลยประกาศขายโครงการบ้านที่พักอาศัยแก่ประชาชนทั่วไปรวมทั้งโจทก์ไปแล้ว โดยที่ยังไม่เตรียมเงินลงทุนให้พร้อมเสียก่อน ต่อมาเมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับเงินลงทุนโดยสถาบันการเงินระงับการให้กู้ยืมเงินอันเป็นผลมาจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้การก่อสร้างหยุดชะงัก ดังนี้การเกิดปัญหาเงินลงทุนดังกล่าวขึ้นเป็นเพราะความผิดของจำเลยที่ไม่เตรียมป้องกันทั้ง ๆ ที่สามารถป้องกันได้จึงถือไม่ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยอันจะเป็นเหตุให้จำเลยหลุดพ้นจากความรับผิด"

(2) เพื่อศึกษาหลักกฎหมายสากลในเรื่องของการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย"

(3) เพื่อศึกษาในเชิงเปรียบเทียบหลักเกณฑ์กฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศในเรื่องคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย"

(4) เพื่อเสนอแนวทางในการตีความขยายคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามกฎหมายไทยเพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล

1.3 สมมุติฐานของการวิจัย

เพื่อศึกษาที่มาของสภาพปัญหา หลักเกณฑ์ ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายพาณิชย์ที่เกี่ยวกับคำนิยามคำว่าเหตุสุดวิสัยของประเทศไทยและเพื่อศึกษาหลักกฎหมายสากลในเรื่องของการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" โดยนำมาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบหลักเกณฑ์กฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางในการตีความขยายคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามกฎหมายไทย โดยมุ่งหวังว่าผลของการศึกษานั้นจะทำให้สามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาการตีความคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามกฎหมายไทย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล

1.4 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยในเนื้อหาสาระของกฎหมายการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" จะครอบคลุมถึงวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและกรณีที่การชำระหนี้เกิดความยากลำบาก (Hardship) ที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติการชำระหนี้ของคู่สัญญา โดยเปรียบเทียบหลักเกณฑ์กฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศในเรื่องคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" เพื่อเสนอแนวทางในการตีความคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามกฎหมายไทย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล โดยผลของการศึกษานั้นจะนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ให้เหมาะสมกับประเทศไทยและให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับหลักกฎหมายสากล

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์จากตำรา บทความในวารสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศรวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นทางอินเตอร์เน็ต โดยมุ่งศึกษาคำนิยามของคำว่าเหตุสุดวิสัยตามมาตรา 8แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน โดยศึกษาที่มาของสภาพปัญหา หลักเกณฑ์ ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายพาณิชย์ที่เกี่ยวกับคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" และเพื่อศึกษาหลักกฎหมายสากลในเรื่องคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" โดยนำมาวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบหลักเกณฑ์กฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเรื่องคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ให้เหมาะสมกับประเทศไทยและให้มีมาตรฐานเทียบเท่ากับหลักกฎหมายสากล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

(1) เพื่อให้เข้าใจถึงที่มาของสภาพปัญหา หลักเกณฑ์ ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายพาณิชย์ที่เกี่ยวกับคำนิยามคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ของประเทศไทย

(2) เพื่อให้เข้าใจถึงหลักกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการสากลในเรื่องของการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย"

(3) เพื่อทำให้เข้าใจในเชิงเปรียบเทียบหลักเกณฑ์กฎหมายพาณิชย์ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศในเรื่องคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย"

(4) เพื่อเสนอแนวทางในการตีความขยายคำนิยามของคำว่า "เหตุสุดวิสัย" ตามกฎหมายไทย เพื่อให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายสากล